

KURSANTLAR O`RTASIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANING RO`LI VA AHAMIYATI.

Xatamova Gulbahor Abdumo'min qizi

*Favqulloda vaziyatlar vazirligi Akademiyasi Tillar
kafedrasi katta oqituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada kursantlar orasida kommunikativ kompetensiyaning ro'li va ahamiyati tahlil qilinadi. Kommunikativ kompetensiya harbiy ta'lim jarayonida muhim bo'lib, samarali muloqot, jamoada ishlash va tezkor qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda bu kompetensiyaning o'rni, uning rivojlanish usullari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: kommunikativ kompetensiya, kursantlar, harbiy ta'lim, muloqot, jamoaviy ish, qaror qabul qilish.

Kommunikativ kompetensiya zamonaviy ta'lim jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, harbiy ta'lim oluvchi kursantlar uchun bu ko'nikma beqiyos ahamiyatga ega. Ularning bo'lajak harbiy faoliyatida samarali aloqa o'rnatish, jamoa bilan ishlash va strategik qarorlar qabul qilish ko'nikmalari muhim sanaladi. Ushbu maqolada kursantlarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishning ahamiyati, mavjud muammolar va ularni hal etish yo'llari tahlil qilinadi.

Bugungi globallashuv va zamonaviy axborot texnologiyalari davrida harbiy va huquqni muhofaza qiluvchi tizimlar xodimlari uchun kommunikativ kompetensiya muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, kursantlar bosqichida ushbu ko'nikmalarni shakllantirish kelajakdagi professional faoliyatning samaradorligini oshirishda katta rol o'ynaydi. Harbiy xizmat yoki huquqni muhofaza qilish organlarida aniq, lo'nda va mantiqan asoslangan muloqot olib

borish: samarali jamoaviy ish, buyruqlarni to'g'ri bajarish va boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish uchun zarurdir.

Mazkur maqolada kursantlar uchun kommunikativ kompetensiyaning mohiyati, uning rivojlanish yo'llari va kasbiy faoliyatdagi ahamiyati batafsil yoritiladi.

Kommunikativ kompetensiya tushunchasi

Kommunikativ kompetensiya : bu shaxsning turli sharoitlarda samarali muloqot qila olish, axborotni aniq yetkazish, boshqalar bilan konstruktiv munosabatlarni o'rnatish hamda notiqlik va yozma muloqot ko'nikmalarini egallash qobiliyatidir. Ushbu kompetensiya faqat og'zaki yoki yozma nutqdan iborat bo'lib qolmay, balki tana tili (mimika, jestlar), psixologik holat va texnologik vositalar orqali aloqa qilish qobiliyatlarini ham o'z ichiga oladi.

Kommunikativ kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

Til kompetensiyasi: og'zaki va yozma nutqda to'g'ri grammatik va stilistik mezonlarga amal qilish, fikrni ravon va mantiqan asoslab ifodalash.

Ijtimoiy kompetensiya: turli sotsial guruhlar va ijtimoiy kontekstlarga moslashish, rasmiy va norasmiy muloqot uslublarini farqlay olish.

Psixologik kompetensiya: suhbatdoshning ruhiy holatini tushunish, ijobiy muloqotni shakllantirish va mojarolarni oldini olish.

Texnologik kompetensiya: zamonaviy aloqa vositalari (telefon, radio, internet) orqali samarali axborot almashinuvini amalga oshirish.

. Kursantlar uchun kommunikativ kompetensiyaning ahamiyati

Kursantlar uchun kommunikativ kompetensiya quyidagi jihatlar bilan muhim hisoblanadi:

Jamoadada samarali ishlash

Harbiy va huquqni muhofaza qilish tizimlarida kursantlarning faoliyati asosan jamoaviy ishga asoslangan. Ular turli darajadagi ofitserlar, buyruq beruvchi rahbarlar va hamkasblar bilan doimiy muloqotda bo'lishadi. Shu sababli, o'z fikrini aniq ifodalash, boshqa kursantlar bilan birga ishlash va topshiriqlarni to'g'ri bajarish uchun kommunikativ kompetensiya juda muhim.

Buyruqlarni aniq va ravshan yetkazish

Harbiy va huquqiy tizimlarda buyruqlarning noto'g'ri tushunilishi yoki noto'g'ri yetkazilishi jiddiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Har qanday taktik yoki strategik operatsiyalarni o'z vaqtida va to'g'ri bajarish uchun buyruqlar qisqa, lo'nda va tushunarli bo'lishi kerak. Shu bois, kursantlar aniq ifodalash, qisqa lekin mazmunli gapirish va rasmiy hujjatlarni to'g'ri tuzish ko'nikmalarini rivojlantirishlari zarur.

Stressli va favqulodda vaziyatlarda muloqot qilish

Harbiy xizmat yoki huquqiy faoliyat davomida kursantlar favqulodda holatlarda, ya'ni mojaro, jinoiy vaziyatlar, tabiiy ofatlar yoki terroristik tahdidlarda muloqot qilishga majbur bo'lishadi. Bunday sharoitlarda tinchlikni saqlash, bosim ostida to'g'ri qaror qabul qilish va vaziyatni o'z nazoratida ushlab turish uchun yuqori darajadagi kommunikativ qobiliyat talab etiladi.

Zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash

Harbiy sohada axborot texnologiyalari katta rol o'ynaydi. Aloqa tizimlari, xabarlar almashinuvi va razvedka ma'lumotlarini to'g'ri yetkazish uchun kursantlar elektron hujjat yuritish, radiosignallar bilan ishlash, xavfsiz aloqa tizimlaridan foydalanish kabi ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerak.

Kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish usullari

Kursantlarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirish va rivojlantirish uchun quyidagi usullarni qo'llash mumkin:

Muloqot bo'yicha maxsus treninglar

Kursantlar uchun maxsus mashg'ulotlar va seminarlar tashkil etish orqali ularning og'zaki va yozma nutq ko'nikmalarini oshirish mumkin. Mashg'ulotlarda nutq texnikasi, talaffuz, ravon so'zlash va auditoriya oldida chiqish ko'nikmalari o'rgatilishi kerak.

Jamoaviy ishlar va rolli o'yinlar

Simulyatsiya mashg'ulotlari, harbiy operatsiyalarni modellashtirish va guruhli ishlarda ishtirok etish orqali kursantlar jamoada qanday muloqot qilishni

o'rganadilar. Ushbu mashg'ulotlar orqali ular real vaziyatlarga moslashish va tezkor qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradilar.

Debatlar va munozaralar tashkil etish

Kursantlar uchun turli dolzarb mavzularda bahs va munozaralar tashkil etish orqali ularning tanqidiy fikrlash va fikr bildirish qobiliyatlari oshiriladi. Debatlar orqali ular o'z fikrlarini asoslash va boshqa tomonlarning fikrlarini e'tiborga olishni o'rganadilar.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish

Zamonaviy aloqa vositalari va texnologiyalar bilan ishlash kursantlar uchun muhim hisoblanadi. Shu bois, kursantlarga harbiy va huquqiy sohada dolzarb bo'lgan aloqa vositalaridan to'g'ri foydalanish ko'nikmalari o'rgatilishi kerak.

Til madaniyatini rivojlantirish

Rasmiy nutq qoidalarini o'rganish, hujjatlar tuzish, notiqlik san'ati va yozma muloqot qoidalarini mukammallashtirish kursantlarning kelajakdagi faoliyati uchun zarur.

Kursantlar uchun kommunikativ kompetensiya nafaqat harbiy yoki huquqni muhofaza qilish tizimida samarali faoliyat yuritish, balki ularning shaxsiy rivojlanishi uchun ham muhimdir. Buyruqlarni aniq yetkazish, jamoada ishlash, stressli vaziyatlarda o'zini tutish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish kabi ko'nikmalarni shakllantirish kursantlarning kelajakdagi professional faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bo'yicha tizimli o'quv dasturlari, treninglar va amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish zarur.

Xulosa

Tadqiqotdan xulosa qilish mumkinki, kursantlar orasida kommunikativ kompetensiyaning rivojlanishi ularning kelajakdagi harbiy faoliyatida samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- Kursantlar uchun maxsus kommunikativ treninglar va seminarlarni tashkil etish.

- Harbiy ta'lim dasturlariga muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlarni kiritish.

- Kursantlarni jamoaviy ishlash va tezkor qaror qabul qilishga yo'naltirilgan o'quv loyihalariga jalb etish.

- O'qituvchilar uchun kommunikativ pedagogika bo'yicha malaka oshirish dasturlarini ishlab chiqish.

Ushbu chora-tadbirlar kursantlar orasida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiladi va ularning kelajakdagi professional tayyorgarligini yanada mustahkamlaydi.

Adabiyotlar

- O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947- sonli Farmoni.
- Aripov.M. Aripov M., Muhammadiev Informatika, informatsion texnologiyalar. Oliy o'quv yurtlari uchun darslik. – Toshkent, TDYUI, 2004. – 275 b.
- Асекретов О.К. Борисов Б.А., Бугакова Н.Ю. и др.. Современные образовательные технологии: педагогика и психология: монография. – Новосибирск: Издательство СРНС, 2015. – 318 с. <http://ssiense.vvsu.ru/files/5040BK65-273B-44BB-98K4-KB5092BE4460.pdf>.
- Багаева И.Д. Профессионализм педагогической деятельности: сущность и структура // Профессионализм педагога: Тезисы докладов и сообщений. – Ижевск, – СПб, 2000.
- Бакиева Г.Х. Семантика: содержание и выражение // Филология масалалари. – № 2. – Т.: УзГУМЯ, 2003. – С. 5-8.
- Begimkulov U.SH. Malaka oshirish tizimida zamonaviy axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish // Xalq ta'limi. – Toshkent, 2004. – № 6. – B. 132-137.